

Straatsburg, 8.7.2025
SWD(2025) 901 final

WERKDOCUMENT VAN DE DIENSTEN VAN DE COMMISSIE

Verslag over de rechtsstaat 2025

Landenhoofdstuk over de situatie op het gebied van de rechtsstaat in België

bij het document

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's

Verslag over de rechtsstaat 2025

Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie

{COM(2025) 900 final} - {SWD(2025) 902 final} - {SWD(2025) 903 final} -
{SWD(2025) 904 final} - {SWD(2025) 905 final} - {SWD(2025) 906 final} -
{SWD(2025) 907 final} - {SWD(2025) 908 final} - {SWD(2025) 909 final} -
{SWD(2025) 910 final} - {SWD(2025) 911 final} - {SWD(2025) 912 final} -
{SWD(2025) 913 final} - {SWD(2025) 914 final} - {SWD(2025) 915 final} -
{SWD(2025) 916 final} - {SWD(2025) 917 final} - {SWD(2025) 918 final} -
{SWD(2025) 919 final} - {SWD(2025) 920 final} - {SWD(2025) 921 final} -
{SWD(2025) 922 final} - {SWD(2025) 923 final} - {SWD(2025) 924 final} -
{SWD(2025) 925 final} - {SWD(2025) 926 final} - {SWD(2025) 927 final} -
{SWD(2025) 928 final} - {SWD(2025) 929 final} - {SWD(2025) 930 final} -
{SWD(2025) 931 final}

SAMENVATTING

De mate van vertrouwen in de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht blijft hoog in België. De regering houdt vast aan haar voornemen om de bevoegdheden op het gebied van begrotingsbeheer voor het bestuur van de rechterlijke organisatie over te dragen van de uitvoerende macht aan de rechterlijke macht. Naar aanleiding van de vaststelling van richtlijnen die het opnemen van gesprekken tussen advocaten en cliënten verbieden, hebben advocaten om aanvullende procedurele waarborgen verzocht ter bescherming van hun wettelijk beroepsgeheim. Er zijn enkele verdere stappen ondernomen om de structurele tekorten aan middelen van het rechtsstelsel aan te pakken, waaronder de publicatie van alle openstaande posities voor magistraten en justitieel personeel, maar er is een structurele langetermijnaanpak vereist. De regering gaat in op de kritiek van het Rekenhof op het beheer van de digitalisering van justitie. Enkele verdere stappen zijn gezet om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures op basis van volledige statistische gegevens.

Er zullen nieuwe structuren voor onderzoek en vervolging worden opgezet, die ook gericht zijn op corruptie. De samenwerking tussen de Centrale Dienst voor de Bestrijding van Corruptie en het Openbaar Ministerie blijft goed, hoewel er bezorgdheid heerst over de behandeling van prominente corruptiezaken op hoog niveau. Er worden bepaalde maatregelen overwogen om de integriteitsprocedures bij de politie te versterken. Er blijven tekortkomingen bestaan in het toezicht op en de handhaving van het bestaande integriteitsbeleid en in de verificatie en transparantie van vermogensaangiften en belangenverklaringen. De nieuwe regering heeft nog geen besluit genomen over het al dan niet opstellen van ontwerperegels voor lobbyactiviteiten. De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft haar regelgeving inzake geschenken en voordelen enigszins geactualiseerd, hoewel er nog steeds lacunes zijn in de regels met betrekking tot “draaideurpraktijken”. Er wordt meer aandacht besteed aan het aanpakken van hoge risico’s op corruptie, zowel op lokaal niveau als in verband met georganiseerde misdaad.

Ondanks uitdagingen hebben de mediaregulatoren in België stappen ondernomen om hun strategieën aan te passen, waarbij zij een sterke juridische basis voor hun onafhankelijkheid behouden. De publieke media in België staan voor verschillende uitdagingen in de drie gemeenschappen, waaronder bestuursstructuren en druk op de begroting. Recente ontwikkelingen op wetgevingsgebied hebben geleid tot enkele verbeteringen met betrekking tot de toegang tot openbare documenten, maar er zijn verdere procedurele verbeteringen nodig. De regering heeft stappen ondernomen om de wettelijke bescherming van journalisten te versterken, zoals het decriminaliseren van laster en het invoeren van strengere straffen voor misdaden tegen journalisten.

Het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens heeft zijn bezorgdheid geuit over het budget voor het interfederale gelijkheidsorgaan. Er zijn beperkte stappen gezet om ervoor te zorgen dat overheidsinstanties de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties naleven, terwijl het toezicht van de Raad van Europa op structurele kwesties die door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zijn vastgesteld, wordt voortgezet. Ondanks een hoog niveau van wettelijke bescherming blijft de ruimte voor het maatschappelijk middenveld beperkt en spreken belanghebbenden hun bezorgdheid uit over nieuwe belemmeringen voor het recht om te demonstreren.

AANBEVELINGEN

Over het algemeen heeft België met betrekking tot de aanbevelingen in het verslag over de rechtsstaat 2024:

- enige verdere vooruitgang geboekt inzake inspanningen om de structurele tekorten aan middelen van het justitieel stelsel aan te pakken, rekening houdend met de Europese normen inzake middelen voor het justitieel stelsel;
- enige verdere vooruitgang geboekt inzake inspanningen om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures op basis van volledige statistische gegevens;
- enige verdere vooruitgang geboekt inzake de versterking van het integriteitskader door het vaststellen van regels inzake geschenken en voordelen voor parlementsleden en inzake draaideurconstructies voor de regering en de kabinetten;
- geen verdere vooruitgang geboekt inzake de hervorming van de wetgeving over lobbywerk, via vaststelling van een kader dat onder meer een transparantieregister en een wetgevingsvoetafdruk instelt en dat van toepassing is op zowel parlements- als regeringsleden;
- enige verdere vooruitgang geboekt inzake de inspanningen voor het versterken van het kader voor toegang tot officiële documenten, met name door verbetering van de aanvraag- en beroepsprocedures, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;
- beperkte vooruitgang geboekt inzake maatregelen om ervoor te zorgen dat overheidsinstanties de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens naleven.

Op basis hiervan, rekening houdend met andere ontwikkelingen gedurende de referentieperiode, wordt België niet alleen herinnerd aan de in het nationale herstel- en veerkrachtplan gedane toezeggingen, maar ook aanbevolen om:

- door te gaan met de inspanningen om de structurele tekorten aan middelen van het justitieel stelsel aan te pakken, rekening houdend met de Europese normen inzake middelen voor het justitieel stelsel;
- door te gaan met de inspanningen om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures op basis van volledige statistische gegevens;
- het integriteitskader te versterken door het vaststellen van regels inzake geschenken en voordelen voor parlementsleden en inzake draaideurconstructies voor de regering en de kabinetten;
- de hervorming van de wetgeving over lobbywerk te voltooien, via vaststelling van een kader dat onder meer een transparantieregister en een wetgevingsvoetafdruk instelt en dat van toepassing is op zowel parlements- als regeringsleden;
- door te gaan met de inspanningen voor het versterken van het kader voor toegang tot officiële documenten, met name door verbetering van de aanvraag- en beroepsprocedures, rekening houdend met de Europese normen inzake toegang tot officiële documenten;

- maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat overheidsinstanties de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens naleven.

I. JUSTITIEEL STELSEL¹

Onafhankelijkheid

De mate van vertrouwen in de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in België blijft hoog bij het brede publiek en bij ondernemingen. In 2025 beoordeelt 64 % van de brede bevolking en 72 % van de bedrijven de onafhankelijkheid van de rechtbanken en rechters als “vrij goed” of “zeer goed”². Bij het brede publiek is het vertrouwen in de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht gestegen ten opzichte van 2024 (61 %) en iets gedaald in vergelijking met 2021 (66 %). Het vertrouwen in de rechterlijke onafhankelijkheid bij ondernemingen is aanzienlijk gestegen ten opzichte van 2024 (64 %), alsook ten opzichte van 2021 (58 %).

De regering blijft bij haar voornemen om de bevoegdheden op het gebied van begrotingsbeheer voor het bestuur van de rechterlijke organisatie over te dragen van de uitvoerende macht aan de rechterlijke macht³. Na voltooiing van deze overdracht zullen de bestuursorganen van de drie “pijlers” van de rechterlijke macht (de Entiteit Cassatie voor het Hof van Cassatie, het College van de hoven en rechtbanken, en het College van het Openbaar Ministerie) rechtstreeks verantwoordelijk zijn voor het beheer van personeelsbudgetten en personeelsbeleid⁴. De besprekingen over de precieze details van de overdracht worden voortgezet. Voorafgaand aan de overdracht zal worden nagegaan hoe het kader voor de toewijzing van justitieel personeel en magistraten kan worden verbeterd⁵, bijvoorbeeld op basis van regelmatige metingen van de werklust⁶. Volgens de regering kan deze versterking van de bestuurlijke autonomie van de rechterlijke macht niet tot stand worden gebracht zonder een hervorming van het evaluatiesysteem en het tuchtsysteem voor magistraten⁷. De Hoge Raad voor de Justitie en het Hof van Cassatie hebben de regering echter bekritiseerd omdat zij efficiëntie aan tuchtrechtelijke kwesties heeft gekoppeld⁸.

Naar aanleiding van de vaststelling van richtlijnen die het opnemen van gesprekken tussen advocaten en cliënten verbieden, hebben advocaten om aanvullende procedurele waarborgen verzocht ter bescherming van hun wettelijk beroepsgeheim. Zoals vermeld in het verslag over de rechtsstaat 2024 hebben richtlijnen die het opnemen van gesprekken tussen advocaten en cliënten verbieden, de vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt versterkt⁹. De regering benadrukte de noodzaak van bepaalde beperkingen van het

¹ Een overzicht van het institutionele kader voor alle vier de pijlers is [hier](#) te vinden.

² Figuren 50 en 52 van het EU-scorebord voor justitie 2025 en figuren 49 en 51 van het EU-scorebord voor justitie 2023. Wat betreft het vertrouwen in de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, worden de volgende niveaus onderscheiden: zeer laag (minder dan 30 % van de respondenten beoordeelt de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht als vrij goed of zeer goed); laag (30-39 %), gemiddeld (40-59 %), hoog (60-75 %), zeer hoog (meer dan 75 %).

³ Regeerakkoord, blz. 158.

⁴ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 4. Het verzelfstandigd beheer van personele middelen zou beslissingen omvatten over de overplaatsing van magistraten en justitieel personeel.

⁵ Landenbezoek aan België, regering.

⁶ Landenbezoek aan België, Hof van Cassatie.

⁷ Regeerakkoord, blz. 159; de regering geeft aan dat de richtsnoeren voor de evaluatie van de kwaliteit van het werk van rechters, vastgesteld door de Europese Commissie voor Efficiëntie in Justitie (Cepej) in december 2024, een waardevolle bron van inspiratie zou kunnen zijn; landenbezoek, regering.

⁸ Landenbezoek aan België, Hoge Raad voor de Justitie, Hof van Cassatie. Het Hof van Cassatie wijst op het risico dat wordt getracht de efficiëntie van de rechterlijke macht in het algemeen te verbeteren door de beoordeling van individuele rechters.

⁹ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 6.

beroepsgeheim van de advocaat ter bescherming van het algemeen belang (bijvoorbeeld de bescherming van klokkenluiders)¹⁰. De orden van advocaten verzochten echter om aanvullende procedurele waarborgen. Zij zijn met name van mening dat de onderzoeksrechters die beslissen of communicatie tussen advocaat en cliënt vertrouwelijk is (en daarom van het dossier moeten worden uitgesloten), dezelfde zaak niet inhoudelijk mogen behandelen¹¹. De orden van advocaten en het Hof van Cassatie bekritiseerden daarnaast het gebruik van videoconferenties in burgerlijke en strafzaken, vanwege de mogelijke negatieve gevolgen ervan voor de vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt¹². De orden van advocaten uiten ook hun bezorgdheid over publieke kritiek op de rechterlijke macht en advocaten door sommige politici, wat zij beschouwen als een ondermijning van hun fundamentele rol bij de handhaving van de rechtsstaat¹³.

Kwaliteit

Er is enige vooruitgang geboekt om de structurele tekorten aan middelen van het rechtsstelsel aan te pakken, waaronder de publicatie van alle openstaande posities voor magistraten en justitieel personeel, maar er is een structurele langetermijnaanpak vereist¹⁴. Het budget dat werd besteed aan justitie en het aantal professionele rechters per 100 000 inwoners blijven onder het EU-gemiddelde¹⁵, en aangezien België tussen juni 2024 en februari 2025 een demissionaire regering had, konden in deze periode geen extra budgettaire middelen worden verstrekt. De nieuwe regering heeft de rechterlijke macht vrijgesteld van bezuinigingen¹⁶. Bovendien is het aantal rechters en openbare aanklagers tussen 2020 en 2024 met 5 % gestegen¹⁷, en zijn alle openstaande functies voor magistraten en justitieel personeel gepubliceerd, hoewel een aanzienlijk aantal van deze vacatures niet kon worden ingevuld¹⁸. In dit verband wijzen het Hof van Cassatie en de Hoge Raad voor de Justitie erop dat de salarissen niet aantrekkelijk genoeg zijn en dat de arbeidsomstandigheden in de rechterlijke macht problematisch zijn¹⁹. De orden van advocaten betreuren daarnaast de

¹⁰ Belgische regering (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 6-7.

¹¹ CCBE (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 21.

¹² Wet van 25 april 2024 houdende organisatie van hoorzittingen per videoconferentie in gerechtelijke procedures; uit een enquête onder advocaten en rechters in zaken op het gebied van jeugddelinquentie (waarbij reeds videoconferenties werden toegepast) blijkt dat 86 % van de deelnemers de communicatie niet als vertrouwelijk beschouwde. Landenbezoek, orden van advocaten, Hof van Cassatie.

¹³ CCBE (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 21.

¹⁴ In het verslag over de rechtsstaat 2024 werd België aanbevolen “verdere inspanningen te leveren om de structurele tekorten aan middelen van het justitieel stelsel aan te pakken, rekening houdend met de Europese normen inzake middelen voor het justitieel stelsel”.

¹⁵ EU-scorebord voor justitie 2025, figuren 34 en 37.

¹⁶ De Raad van State werd echter niet vrijgesteld. De Raad uitte zijn bezorgdheid over het feit dat de regering extra middelen voor de rechterlijke macht blijft koppelen aan de prioritering van bepaalde zaken, wat volgens sommige belanghebbenden kan leiden tot een verdere achterstand op andere gebieden en van invloed kan zijn op de (gelijke) toegang van burgers tot de rechter. Landenbezoek, Raad van State.

¹⁷ Landenbezoek aan België, regering.

¹⁸ Landenbezoek aan België, Hof van Cassatie.

¹⁹ Er wordt verwezen naar de fysieke arbeidsomstandigheden en de beoogde verlaging van de pensioenen van magistraten; Landenbezoek, Hof van Cassatie; Hoge Raad voor de Justitie (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 10; op 27 juni hebben de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie en de eerste voorzitters van de hoven van beroep en van de arbeidshoven, de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, de procureurs-generaal bij de hoven van beroep en de federale procureur een verklaring aangenomen waarin zij de regering en het parlement oproepen om de rechterlijke macht ten volle als staatsmacht te erkennen en haar de noodzakelijke financiering toe te kennen om een kwalitatief hoogstaande justitie te waarborgen; verklaring van de vertegenwoordigers van de rechterlijke macht (2025).

afschaffing van het voorrecht van rechtsmacht voor advocaten die als plaatsvervangend rechter optreden²⁰, gezien de bereidheid van veel advocaten om het tekort aan rechters te verhelpen door als vervanger te fungeren²¹. Het Comité van Ministers van de Raad van Europa erkent de geleverde inspanningen, maar heeft herhaaldelijk aangedrongen op een structureel langetermijnperspectief op het budget voor justitie en justitieel personeel²². Over het algemeen is er enige vooruitgang geboekt met betrekking tot de aanbeveling van 2024.

De regering gaat in op de kritiek van het Rekenhof op het beheer van de digitalisering van justitie. In december 2024 meldde het Belgische Rekenhof enkele ernstige tekortkomingen in de digitaliseringsstrategie van de Federale Overheidsdienst Justitie. Het gaat onder meer om een gebrek aan een overkoepelende aanpak, een inefficiënt gebruik van middelen en een buitensporige afhankelijkheid van externe consultants, alsook een gebrek aan toezicht waaruit frauderisico's voortvloeien²³. Naar aanleiding van zijn ontwerpaanbevelingen heeft de regering op 2 september 2024 een eerste actieplan naar het Rekenhof gestuurd. Hieruit blijkt dat er al veel acties zijn gestart of afgerond om de governance, de coördinatie, de (financiële) verantwoordingsplicht en de uitsluiting van frauderisico's te verbeteren²⁴. De orden van advocaten verzoeken om één gecentraliseerd contactpunt binnen de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie, die samen met de actoren op het gebied van justitie toezicht houdt op de visie en de voortgang van de digitaliseringsprojecten²⁵.

Efficiëntie

Er is enige verdere vooruitgang geboekt om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures op basis van volledige statistische gegevens²⁶. De duur van de procedures en de achterstanden bij rechtbanken in België zijn problemen die zich al lange tijd voordoen²⁷. Op 28 november 2024 publiceerde de Hoge Raad voor de Justitie een aanvullend verslag over het Hof van Beroep te Brussel, waar achterstanden en

²⁰ Dit voorrecht houdt in dat een klacht met burgerlijke partijstelling tegen rechters niet mogelijk is, dat er jegens hen niet rechtstreeks een procedure kan worden ingesteld door een benadeelde partij en dat de instelling van een procedure voor een hogere rechtbank moet plaatsvinden. De regering rechtvaardigde de afschaffing ervan met het argument dat het huidige stelsel van voorrechten voor rechters niet langer is aangepast aan de werkelijkheid. Sommige functies zijn uitgesloten, zoals referendarissen bij het Hof van Cassatie of het Grondwettelijk Hof, en gepensioneerde rechters.

²¹ CCBE (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 20.

²² Raad van Europa, Comité van Ministers (2024a); Belgische regering (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 6; landenbezoek aan België, Hof van Cassatie.

²³ Rekenhof (2024).

²⁴ Landenbezoek aan België, regering. In het algemeen kunnen rechters en aanklagers op afstand werken en gebruikmaken van een elektronisch casemanagementsysteem. Gebieden die voor verbetering vatbaar zijn, zijn onder meer het gebruik van elektronische communicatiemiddelen, digitale oplossingen om gerechtelijke procedures in te leiden en te volgen, onlinetoegang tot gepubliceerde uitspraken en machineleesbare rechterlijke beslissingen.

²⁵ Landenbezoek aan België, orden van advocaten.

²⁶ In het verslag over de rechtsstaat 2024 wordt België aanbevolen "meer inspanningen te leveren om justitie efficiënter te maken, met name op het vlak van verkorting van de procedures".

²⁷ Groep van zaken Bell (nr. 44826/05) (ENHA): Buitensporig lange duur van burgerlijke en strafrechtelijke procedures, met name in het rechtsgebied van Brussel (zie arrest Van Den Kerkhof, nr. 13630/19) (schending van artikel 6, lid 1).

verwerkingstijden een groot probleem blijven²⁸. Er is nog steeds geen alomvattend overzicht van de efficiëntie van justitie voorhanden wegens een aanhoudend gebrek aan gegevens over gerechtelijke procedures. Het College van de hoven en rechtbanken levert verdere inspanningen op het gebied van statistieken en het in kaart brengen van de achterstand in rechtszaken. Begin 2025 publiceerde het gegevens over de duur van strafzaken die door de hoven van beroep werden behandeld²⁹. Een project voor dossierbeheer dat in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit wordt gefinancierd, zal de verdere verzameling van statistieken vergemakkelijken³⁰. De beslissingstermijn in burgerlijke en handelszaken bij rechtbanken van eerste aanleg bedroeg 246 dagen in 2023. Er waren geen gegevens beschikbaar voor voorgaande jaren. De geschatte tijd voor de behandeling van bestuursrechtelijke zaken bij rechtbanken van eerste aanleg nam toe (360 dagen in 2023 tegenover 288 in 2022)³¹. De regering geeft aan dat de oprichting van kamers voor de minnelijke schikking van zaken ook zou moeten bijdragen tot een verdere vermindering van achterstanden³². Over het algemeen is er enige verdere vooruitgang geboekt wat betreft de aanbeveling van 2024.

II. CORRUPTIEBESTRIJDING

Deskundigen, burgers en bedrijfsleiders percipiëren het niveau van corruptie in de overheidssector nog steeds als relatief laag. In de corruptieperceptie-index 2024 van Transparency International scoort België 69/100, waarmee het op de negende plaats komt in de Europese Unie en op de tweeëntwintigste plaats wereldwijd³³. Deze perceptie van het niveau van corruptie is de afgelopen vijf jaar aanzienlijk toegenomen³⁴. Uit de speciale Eurobarometer over corruptie van 2025 blijkt dat 59 % van de respondenten corruptie als een in eigen land wijdverbreid fenomeen beschouwt (EU-gemiddelde: 69 %) en dat 18 % van de respondenten zich in het dagelijkse leven persoonlijk getroffen voelt door corruptie (EU-gemiddelde: 30 %). Wat de bedrijven betreft, beschouwt 54 % corruptie als een wijdverbreid fenomeen (EU-gemiddelde: 63 %) en 30 % als een probleem bij het zakendoen (EU-gemiddelde: 35 %). Voorts vindt 49 % van de respondenten dat het aantal met succes vervolgde zaken volstaat om corrupte praktijken te ontmoedigen (EU-gemiddelde: 36 %) en vindt 40 % van de ondernemingen dat burgers en bedrijven die betrapt worden op het omkopen van een hoge ambtenaar, adequaat worden gestraft (EU-gemiddelde: 33 %)³⁵.

Er zullen nieuwe structuren voor onderzoek en vervolging worden opgezet, die sterk gericht zijn op corruptie. De nieuwe regering is voornemens een nieuwe financiële opsporingsdienst (FIOD te noemen³⁶) en een nieuwe gespecialiseerde vervolgingsdienst op

²⁸ Het verslag bevat aanbevelingen om de productiviteit te verbeteren en manieren om de instroom van nieuwe zaken te verminderen; Hoge Raad voor de Justitie, Aanvullend verslag van de audit van het hof van beroep Brussel van 28 november 2024.

²⁹ Eerdere inspanningen werden vermeld in het verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 10.

³⁰ Belgische regering (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 3; Landenbezoek aan België, regering.

³¹ EU-scorebord voor justitie 2025, figuren 5 en 7.

³² Belgische regering (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 3; Wet van 19 december 2023 houdende verschillende bepalingen inzake burgerlijke en gerechtelijke zaken.

³³ De gepercipieerde mate van corruptie is als volgt gerangschikt: laag (score hoger dan 79); relatief laag (score tussen 79-60), relatief hoog (score tussen 59-50), hoog (score lager dan 50).

³⁴ In 2020 was de score 76, tegenover een score van 69 in 2025. Er is sprake van een significante toe-/afname wanneer de score de laatste vijf jaar met meer dan vijf punten verandert; bij een verschil van 4 of 5 punten is er sprake van een verbetering/verslechtering; en als het verschil 1 tot 3 punten bedraagt, dan is de situatie relatief stabiel gebleven.

³⁵ Gegevens van de speciale Eurobarometer 561 (2025) en Flash Eurobarometer 557 (2025).

³⁶ Fiscale en Financiële Opsporingsdienst. Zie FOD Justitie (2025a) en FOD Justitie (2025b), blz. 32.

het gebied van financiële criminaliteit en corruptie op te richten, die binnen de huidige structuren van het Openbaar Ministerie zouden worden ondergebracht³⁷. Dit kader past in een algemene “follow-the-money”-aanpak die gericht is op georganiseerde criminaliteit³⁸. Er worden nog steeds gedetailleerde voorstellen opgesteld, ook wat betreft de precieze verdeling van bevoegdheden, aangezien er nog besprekingen gaande zijn tussen de regering en het Openbaar Ministerie³⁹.

De samenwerking tussen de Centrale Dienst voor de Bestrijding van Corruptie en het Openbaar Ministerie blijft goed, hoewel er enige bezorgdheid heerst over de behandeling van prominente corruptiezaken op hoog niveau. De samenwerking tussen de Centrale Dienst voor de Bestrijding van Corruptie (CDBC) en het Openbaar Ministerie blijft goed, evenals het werk dat wordt verricht op het gebied van verschillende complexe corruptiezaken op hoog niveau. Het Openbaar Ministerie werkt nog steeds aan specifieke richtsnoeren voor aanklagers op het gebied van economische en fiscale criminaliteit⁴⁰. Het maatschappelijk middenveld uit bezorgdheid over de middelen van rechtshandhaving en vervolging⁴¹. Beschuldigingen van informatielekken in gevoelige corruptieonderzoeken en ongepaste politieke beïnvloeding in verband met de werkzaamheden van de CDBC zijn zorgwekkend⁴² en kunnen volgens het maatschappelijk middenveld gevolgen hebben voor het vertrouwen van het publiek in de CDBC⁴³. In reactie op deze beschuldigingen, bevestigt het Openbaar Ministerie opnieuw de onafhankelijkheid van de CDBC, zoals deze wettelijk is vastgelegd⁴⁴. In 2024 maakte het Openbaar Ministerie melding van 367 inkomende corruptiezaken⁴⁵, waarvan er 90 werden geseponneerd, terwijl zeven zaken leidden tot een inbeschuldigingstelling (in januari 2025)⁴⁶. Het EOM heeft zeven corruptiezaken gemeld bij zijn openstaande zaken (die 5,1 % van zijn totale aantal openstaande zaken uitmaken) in België in 2024⁴⁷. Onderzoek en vervolging in het kader van buitenlandse omkopingszaken blijven lastig. In een nieuw verslag van de OESO wordt met name kritiek geuit op het beperkte aantal onderzoeken naar en de vervolging van buitenlandse omkopingszaken, het geringe bewustzijn bij ondernemingen van de risico's van buitenlandse omkoping en het gebrek aan onderzoeken en lage sancties die specifiek gericht zijn op rechtspersonen⁴⁸. Het

³⁷ Belgische regering (2025a), blz. 128-129 en blz. 154 en het landenbezoek aan België, Openbaar Ministerie.

³⁸ FOD Justitie (2025a).

³⁹ FOD Justitie (2025a).

⁴⁰ Het Openbaar Ministerie (2025a) en het verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 13-14.

⁴¹ Met name gezien het toenemende aantal complexe zaken. Landenbezoek aan België, Transparency International en het verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 13-14.

⁴² Het waarnemend hoofd van de CDBC werd ondervraagd en zijn kantoren werden door de Algemene Inspectie doorzocht naar aanleiding van beschuldigingen van informatielekken. Hierna zijn bij het Comité P klachten ingediend over politieke inmenging in de door de CDBC geleide onderzoeken door leidinggevenden van overkoepelende afdelingen. De onderzoeken lopen nog.

⁴³ Landenbezoek aan België, Transparency International.

⁴⁴ FOD Justitie (2025a).

⁴⁵ Hiervan hadden er zes betrekking op corruptie in de particuliere sector, 361 in de overheidssector (waaronder 102 zaken in verband met omkoping in de overheidssector en 82 in verband met misbruik van positie in de overheidssector).

⁴⁶ Andere bevinden zich nog in verschillende stadia van de strafprocedure. Openbaar Ministerie (2025a).

⁴⁷ EOM (2025a), blz. 16.

⁴⁸ Een duidelijke strategie voor de bestrijding van buitenlandse omkoping en voldoende middelen voor de onderzoeks- en vervolgingsinstanties worden aanbevolen. Er zijn geen maatregelen die zelfonderzoek en zelfrapportage van ondernemingen bevorderen. OESO (2025), blz. 7-8.

Openbaar Ministerie heeft melding gemaakt van slechts vier geregistreerde gevallen van buitenlandse omkoping tussen 2022 en 2024⁴⁹.

Er worden enkele verbeteringen op het gebied van integriteit van de politie overwogen om de problemen bij het voorkomen van corruptie binnen de politie aan te pakken. De 181 lokale politiezones hanteren een uiteenlopend integriteitsbeleid en kleinere politiezones hanteren geen enkel doeltreffend integriteitsbeleid⁵⁰. De autoriteiten hebben geen vooruitgang geboekt met betrekking tot een deontologische code voor de gehele geïntegreerde politie, zoals aanbevolen door de Greco⁵¹, en over het algemeen wordt het integriteitsbeleid van de politie door belanghebbenden als ontoereikend beoordeeld⁵². Niettemin zijn er verschillende maatregelen gepland om het risico van corruptie binnen de politie aan te pakken. De nieuwe regering heeft aangekondigd dat zij vrijwillige fusies van lokale politiezones zal toestaan, zodat deze op grotere schaal kunnen opereren, wat ook mogelijkheden kan creëren om het integriteitsbeleid te verbeteren. Er zijn plannen om screenings en integriteitscontroles in te voeren tijdens de gehele loopbaan van een politieagent, een voorstel dat in het verleden niet van de grond is gekomen⁵³. Het Comité P heeft in het algemeen gewezen op een gebrek aan aandacht voor integriteit tijdens de aanwerving, selectie en opleiding van nieuwe politieagenten⁵⁴.

Het toezicht op en de handhaving van het bestaande integriteitsbeleid voor ministers, hun kabinetten en parlementsleden. Er zijn nog steeds lacunes in het bestaande integriteitsbeleid⁵⁵, met name doordat er een monitoring- en handhavingsmechanisme ontbreekt⁵⁶. Verscherpte controles op de toepassing van de deontologische code voor openbare mandatarissen zijn een prioriteit voor de nieuwe minister voor Ambtenarenzaken. Bij gebrek aan een monitoringmechanisme is het echter onduidelijk hoe deze controles in de praktijk zullen worden uitgevoerd⁵⁷. Opleiding en bewustmaking op het gebied van integriteit moeten nog worden verbeterd⁵⁸. De Federale Deontologische Commissie heeft haar bezorgdheid geuit over het feit dat de bevoegdheden op het gebied van het integriteitsbeleid verspreid zijn over verschillende organen en heeft aanbevolen haar eigen rol als adviesorgaan te versterken⁵⁹. Wat het federale openbaar ambt betreft, zet het Bureau Integriteit de

⁴⁹ Eén in 2022; één in 2023 en twee in 2024. Openbaar Ministerie (2025a).

⁵⁰ Zoals opnieuw bevestigd door de federale politie (2025a). Zie ook het verslag over de rechtsstaat 2023, België, blz. 10-12.

⁵¹ Federale politie (2025a) en Greco (2022), aanbeveling xvi, punten 75-81. Zie ook het verslag over de rechtsstaat 2022, België, blz. 10.

⁵² Landenbezoek aan België, Comité P, en het verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 14-15.

⁵³ Belgische regering (2025a), blz. 139 en blz. 141-142 en het landenbezoek aan België, Comité P.

⁵⁴ Comité P (2024); landenbezoek aan België, Comité P en federale politie (2025a). Het Comité P verwacht in de toekomst aanbevelingen over dit onderwerp te publiceren.

⁵⁵ De geactualiseerde deontologische code voor openbare mandatarissen blijft van toepassing en geldt sinds 2023 voor alle personeelsleden van de federale regering (dus ook de ministeriële kabinetten). Voor ministers blijft een specifieke gedragscode van kracht, aangezien zij niet onder de deontologische code voor openbare mandatarissen vallen. Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 15-16.

⁵⁶ Zoals meerdere malen aanbevolen door de Greco — een aantal van de Greco-aanbevelingen is nog niet uitgevoerd. Greco (2022a), aanbeveling iii en punten 115 en Greco (2022b), punten 60-62.

⁵⁷ FOD Beleid en Ondersteuning (2025), blz. 19.

⁵⁸ Landenbezoek aan België, Federale Deontologische Commissie.

⁵⁹ Federale Deontologische Commissie (2025) en landenbezoek aan België, Federale Deontologische Commissie.

werkzaamheden voort met het federale netwerk van integriteitscoördinatoren, nu alle federale overheidsdiensten een integriteitscoördinator hebben aangesteld⁶⁰.

Het systeem van vermogensaangiften en belangenverklaringen vertoont tekortkomingen op het gebied van verificatie en transparantie. Zoals uiteengezet in eerdere verslagen over de rechtsstaat, garandeert het systeem van vermogensverklaringen geen adequate verificatie en transparantie, aangezien het Rekenhof de verklaringen in verzegelde enveloppen ontvangt en verklaringen alleen toegankelijk zijn voor onderzoeksrechters in het kader van strafrechtelijke onderzoeken⁶¹. Het parlement verklaarde voornemens te zijn te werken aan uitgebreidere regels inzake vermogensverklaringen over de activa van parlementsleden op de lange termijn⁶², maar noch de regering noch het parlement hebben onmiddellijke plannen ingediend⁶³. De naleving van de verplichting om verklaringen in te dienen is zeer goed: 99 % van wie dit moet doen⁶⁴, dient de vermogensaangiften en mandatenlijsten tijdig in. Als gevolg van een gebrek aan adequate verificatie blijft de verantwoordelijkheid voor de juistheid van deze aangiften uitsluitend bij de persoon in kwestie⁶⁵. Maatschappelijk organisaties blijven kritiek uiten op het gebrek aan transparantie van de vermogensaangiften, en van de wijze waarop het gehele systeem is opgezet⁶⁶.

Er is geen verdere vooruitgang geboekt bij de voltooiing van de hervorming van de lobbywetgeving, aangezien de nieuwe regering nog geen besluit heeft genomen over ontwerpregels voor lobbyen voor regeringsleden⁶⁷. De vorige regering had een wetsontwerp en een ontwerpdecreet voorgesteld⁶⁸ tot vaststelling van regels voor contacten tussen lobbyisten en leden van de federale uitvoerende macht⁶⁹, en had ook advies ingewonnen bij de Raad van State en de Gegevensbeschermingsautoriteit⁷⁰. De nieuwe regering onderzoekt deze ontwerpen nu en moet nog beslissen of zij deze hervorming zal voortzetten⁷¹. Het maatschappelijk middenveld verwacht niet snel een besluit en heeft kritiek

⁶⁰ De eerste ronde van actieplannen op het gebied van integriteit van alle federale overheidsdiensten werd in 2024 ontvangen. Belgische regering (2025a), blz. 9 en landenbezoek aan België, Bureau Integriteit.

⁶¹ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 16-17.

⁶² FOD Justitie (2025a).

⁶³ Dit blijft het voorwerp van een open aanbeveling van de Greco. Vermogensaangiften worden ingediend in gesloten enveloppen die alleen in het kader van strafrechtelijke onderzoeken toegankelijk zijn. De Greco maakt hierover in haar meest recente nalevingsverslag dezelfde opmerkingen (zoals vermeld in het verslag over de rechtsstaat 2022) als in het evaluatieverslag over de vijfde cyclus. Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 16-17, en Greco (2024a), aanbevelingen xii en xiii.

⁶⁴ 538 van de 543 personen die een vermogensaangifte moeten indienen, 9 543 van de 9 568 personen die mandatenlijsten moeten indienen. Rekenhof (2025).

⁶⁵ Rekenhof (2025).

⁶⁶ Landenbezoek aan België, Transparency International en Cumuleo (2025).

⁶⁷ In het verslag over de rechtsstaat 2024 werd België aanbevolen “de hervorming van de wetgeving inzake lobbywerk te voltooien, via vaststelling van een kader dat onder meer een transparantieregister en een wetgevingsvoetafdruk instelt en dat van toepassing is op zowel parlements- als regeringsleden”.

⁶⁸ Het wetsontwerp regelt de inhoud van de hervorming, terwijl het ontwerpdecreet voorziet in de nodige regels inzake gegevensbescherming voor gegevens die zijn opgenomen in het transparantieregister.

⁶⁹ In de ontwerp-hervorming is een transparantieregister opgenomen, beheerd door het kabinet van de Eerste Minister, met registratieverplichting voor lobbyisten en alle ministeriële kabinetten. Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 17.

⁷⁰ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 17.

⁷¹ FOD Justitie (2025a).

geuit op het gebrek aan ambitie van de regering op dit gebied⁷². Het aftredende parlement had zich ertoe verbonden zijn eigen hervorming door middel van soortgelijke definities als die van de regering toe te passen om dubbele registraties te voorkomen⁷³, maar het is onduidelijk of het nieuwe parlement van plan is dezelfde aanpak te volgen. Aangezien noch de regering noch het parlement verdere stappen heeft ondernomen, is er geen verdere vooruitgang geboekt met betrekking tot de aanbeveling die de afgelopen jaren is gedaan.

Er is enige vooruitgang geboekt met betrekking tot de regels inzake geschenken en voordelen voor parlementsleden door een kleine actualisering van de deontologische code van de Kamer⁷⁴. Voor leden van zowel de Senaat als de Kamer van volksvertegenwoordigers geldt een algemeen verbod op het ontvangen van geschenken in ruil voor handelingen die zij tijdens hun mandaat verrichten⁷⁵. In overeenstemming met het advies van de Federale Deontologische Commissie heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers in maart 2024 een inconsistentie tussen haar deontologische code en de toepasselijke wetgeving inzake de financiering van politieke partijen verduidelijkt en ervoor gezorgd dat donaties van burgers aan een politieke partij niet als geschenken worden aangemerkt⁷⁶. De in eerdere verslagen over de rechtsstaat vastgestelde tekortkomingen⁷⁷ zijn niet volledig aangepakt, aangezien er geen concrete richtsnoeren zijn voor leden van het parlement over het soort geschenken dat aanvaardbaar zou zijn (d.w.z. een drempel in geld). Informatie over aanvaarde geschenken en de herkomst ervan wordt niet geregistreerd en is dus ook niet zichtbaar voor het publiek. Hoewel beide kamers van het parlement hebben verklaard voornemens te zijn deze kwesties verder aan te pakken, zijn er geen verdere concrete acties of teksten ingediend en heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers uitdrukkelijk besloten geen geschenkenregister in te voeren⁷⁸. Voor ministers en leden van ministeriële kabinetten geldt nog steeds een verschillend beleid inzake geschenken⁷⁹, terwijl de Federale Deontologische Commissie, op verzoek, individueel advies blijft verstrekken aan leden van het parlement, de regering en hoge openbare mandatarissen over mogelijke belangenconflicten. Dankzij enkele inspanningen die zijn geleverd om de regels voor parlementsleden met betrekking tot geschenken en voordelen voor parlementsleden te verduidelijken, is enige vooruitgang geboekt met betrekking tot dit deel van de aanbeveling in het verslag over de rechtsstaat 2024.

Er is beperkte vooruitgang geboekt op het gebied van regels inzake “draaideurconstructies”⁸⁰. In een omzendbrief van juni 2024 heeft de aftredende minister voor Ambtenarenzaken de aandacht gevestigd op het risico van belangenconflicten na uitdiensttreding en draaideurconstructies in de federale overheidssector en een overzicht

⁷² Landenbezoek aan België, Transparency International.

⁷³ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 17.

⁷⁴ In het verslag over de rechtsstaat 2024 werd België aanbevolen “het integriteitskader te versterken, onder meer door het vaststellen van regels inzake geschenken en voordelen voor parlementsleden en inzake draaideurconstructies voor de regering en de kabinetten”.

⁷⁵ Verslag over de rechtsstaat 2022, België, blz. 12-13.

⁷⁶ Belgische regering (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 10.

⁷⁷ Verslag over de rechtsstaat 2022, België, blz. 12-13.

⁷⁸ Greco (2024b), aanbeveling i, punten 10-14.

⁷⁹ De Deontologische Code voor ministers, zoals vastgesteld op 16 juni 2023; en de uitbreiding van de Deontologische Code voor openbare mandatarissen. Zie het verslag over de rechtsstaat 2023, België, blz. 16.

⁸⁰ In het verslag over de rechtsstaat 2024 werd België aanbevolen “het integriteitskader te versterken, onder meer door regels vast te stellen [...] inzake draaideurconstructies voor de regering en de kabinetten”.

gegeven van de bestaande maatregelen⁸¹. De omzendbrief omschreef ook de mogelijke elementen voor de uitvoering van een preventief beleid rond belangenconflicten na uitdiensttreding en draaideursituaties — met inbegrip van het bestaande wettelijke verbod voor voormalige ambtenaren om deel te nemen aan openbare aanbestedingen in de twee jaar na hun dienstverband⁸². Hoewel deze niet-bindende omzendbrief van belang is om de kwestie onder de aandacht te brengen, werden er geen nieuwe regels ingevoerd, noch werden de bestaande lacunes voor leden van de regering of hun kabinetten of ambtenaren in het algemeen aangepakt. De Federale Interne Audit voert een thema-audit uit over de wijze waarop de verschillende overheidsdiensten en agentschappen binnen de Federale Overheidsdienst de kwestie van draaideurconstructies in openbare aanbestedingsprocedures aanpakken⁸³. Met betrekking tot de aanbevelingen in het advies op eigen initiatief van de Federale Deontologische Commissie over dit onderwerp heeft nog geen enkele instelling iets ondernomen⁸⁴. Aangezien er voorbereidende stappen zijn gezet om deze lacunes te dichten, is beperkte vooruitgang geboekt met betrekking tot dit deel van de aanbeveling in het verslag over de rechtsstaat 2024.

Er zijn geen verdere plannen om de structuur voor de financiering van politieke partijen te hervormen. De aftredende regering en het aftredende parlement hebben geen overeenstemming bereikt over een hervorming van de financiering van politieke partijen, ondanks langdurige voorbereidingen⁸⁵ en bezorgdheid bij de belanghebbenden⁸⁶. Aangezien een dergelijke overeenkomst ontbreekt, is de nieuwe regering niet voornemens de kwestie verder te bespreken⁸⁷.

De bescherming van klokkenluiders is grotendeels geregeld, maar voor bepaalde categorieën overheidspersoneel moeten nog specifieke regels worden vastgesteld. Hoewel de regels voor de bescherming van klokkenluiders grotendeels zijn ingevoerd⁸⁸, moeten er nog specifieke regels die van toepassing zijn op werknemers binnen de rechterlijke macht en de staatsveiligheidsdiensten worden vastgesteld⁸⁹. In 2025 is een wet aangenomen die de bescherming van klokkenluiders in de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat regelt⁹⁰. Het materiële toepassingsgebied van die wet is beperkt tot inbreuken op het

⁸¹ Er bestaan enkele regels inzake “draaideurconstructies” voor parlementsleden en overheidsfunctionarissen. In het algemeen omvatten deze echter geen duidelijke of bindende regels inzake afkoelingsperioden of tijdelijke beperkingen voor ministers, het personeel van ministers of parlementsleden.

⁸² FOD Beleid en Ondersteuning (2024) en Belgische regering (2024), schriftelijke bijdrage, blz. 10.

⁸³ Federale Interne Audit (2025).

⁸⁴ De aanbevelingen van de Commissie hebben onder meer betrekking op de invoering van juridisch bindende algemene regels voor draaideurconstructies, met inbegrip van een afkoelingsperiode voor bepaalde functies op hoog niveau (ministers, kabinetschefs, hoge ambtenaren), waaronder maatregelen zoals een verbod op lobbyactiviteiten voor voormalige ministers en betere preventieve maatregelen tegen belangenconflicten. Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 18-19.

⁸⁵ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 19.

⁸⁶ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 19.

⁸⁷ FOD Justitie (2025a) en Belgische regering (2025a), blz. 6.

⁸⁸ In 2022, 2023 en 2024 zijn verschillende afzonderlijke wetten aangenomen, één voor de particuliere sector, één voor de federale overheidssector, alsook wetten voor de regionale werknemers in de overheidssector.

⁸⁹ Zie ook landenbezoek aan België, Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens; en FIRM (2025).

⁹⁰ Op 13 maart 2025 heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers het initiatiefwetsvoorstel DOC [56-0656/001](#) aangenomen tot omzetting van EU-richtlijn 2019/1937 inzake de bescherming van klokkenluiders met betrekking tot de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat: [DOC 56-0656/005](#). De door de Kamer aangenomen tekst is op 2 maart 2025 door de koning bekrachtigd en kreeg de status van federale wet. Deze wet zal te zijner tijd in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt. Op 13 maart 2025 keurde de Kamer van volksvertegenwoordigers ook het voorstel tot wijziging van het reglement van de Kamer

Unierecht, gezien de bijzondere aard van de parlementaire activiteiten en om misbruik te voorkomen⁹¹. Het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens en belanghebbenden hebben kritiek geuit op het beperkte toepassingsgebied van de wet omdat deze voorziet in een beperkter materieel toepassingsgebied voor ambtenaren die bij het parlement werken dan de algemene regeling die van toepassing is op ambtenaren die op federaal regeeringsniveau werken⁹². De Federale Ombudsman en het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens hebben een praktische gids voor klokkenluiders opgesteld om hen te helpen door de wetgeving en de verschillende systemen te navigeren⁹³. De Federale Ombudsman (als extern meldingskanaal voor klokkenluiders) geeft aan dat klachten uit de particuliere sector over het algemeen niet-ontvankelijk worden verklaard (momenteel 87 %) omdat zij betrekking hebben op kwesties die buiten het toepassingsgebied van de wet vallen. Bovendien lijken klokkenluidersmechanismen voor de overheidssector goed te functioneren⁹⁴.

Er wordt meer aandacht besteed aan het aanpakken van hoge risico's op corruptie, zowel op lokaal niveau als in verband met georganiseerde misdaad. Uit de houding van het bedrijfsleven ten aanzien van corruptie in de EU blijkt dat 27 % van de ondernemingen in België (EU-gemiddelde 25 %) meent dat zij de afgelopen drie jaar in de praktijk een opdracht of aanbesteding van de overheid zijn misgelopen als gevolg van corruptie⁹⁵. 67 % beschouwt de mate van onafhankelijkheid van het controleorgaan voor overheidsopdrachten (Raad van State) als zeer of vrij goed⁹⁶. Het scorebord van de eengemaakte markt en het concurrentievermogen inzake toegang tot overheidsopdrachten in België maakt melding van 26 % aanbestedingsprocedures met één bieder in 2023 (tegenover een EU-gemiddelde van 29 %). Openbare aanbestedingen blijven een hoog risico op corruptie met zich meebrengen en belanghebbenden wijzen opnieuw op de geringe transparantie van overheidsopdrachten⁹⁷. Het beperkte bewustzijn van het begrip belangenconflicten op lokaal niveau houdt nog steeds een verhoogd risico op corruptie in, na een aantal beschuldigingen van belangenconflicten waarbij burgemeesters en wethouders betrokken waren, vaak in verband met vastgoedtransacties die in de periode 2022-2025 aan het licht zijn gekomen⁹⁸. De nieuwe Vlaamse regering heeft het aanpakken van dergelijke gevallen tot een prioriteit gemaakt⁹⁹. Het maatschappelijk middenveld wijst op verschillen in auditcapaciteiten op regionaal niveau¹⁰⁰. De autoriteiten erkennen dat corruptiezaken waarbij overheidsfunctionarissen betrokken zijn, vaak verband houden met criminele organisaties en drugsgerelateerde

[DOC 56-0657/001](#) goed, dat tot doel heeft dit reglement in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de genoemde federale wet van 27 maart 2025. Deze wijziging van het reglement van de Kamer is op [30 april 2025](#) bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

⁹¹ Zie de parlementaire voorbereiding van de wet: [DOC 56-0656/002, blz. 4-5](#).

⁹² FIRM (2025) en landenbezoek aan België, Ombudsman, Transparency International en Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens.

⁹³ Ombudsman (2024).

⁹⁴ Landenbezoek aan België, Ombudsman.

⁹⁵ Flash Eurobarometer 557: Businesses' attitudes towards corruption in the EU (2025). Dit is 1 procentpunt boven het EU-gemiddelde.

⁹⁶ EU-scorebord voor justitie 2025, figuur 59.

⁹⁷ Stichting Overheidsopdrachten (2024).

⁹⁸ Afzonderlijke beschuldigingen van belangenconflicten werden geuit in ongeveer tien Belgische gemeenten, met name in Vlaanderen. Bij bijna alle beschuldigingen ging het om mogelijke belangenconflicten van burgemeesters met betrekking tot vastgoedtransacties. In ten minste twee van deze gevallen werden de (voormalige) burgemeesters in een volgende strafzaak veroordeeld. Audit Vlaanderen (2024), zie ook het verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 20-21.

⁹⁹ Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur (2025). Het Waalse Gewest en het Brussels Gewest hebben geen overeenkomstige informatie ter beschikking gesteld.

¹⁰⁰ Landenbezoek aan België, Transparency International.

misdrijven. Een vaak aangehaald voorbeeld is de ongeoorloofde toegang van overheidsfunctionarissen tot databanken om specifieke gegevens voor criminele organisaties te verkrijgen, in ruil voor aanzienlijke geldsommen¹⁰¹. De politie wijst op de noodzaak van een uitgebreidere screening van werknemers¹⁰².

III. MEDIAPLURIFORMITEIT EN -VRIJHEID

De mediaregulatoren hebben in België vooruitgang geboekt bij het aanpassen van hun strategieën, waarbij zij een sterke juridische basis voor hun onafhankelijkheid behouden. In Vlaanderen blijft de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM) functioneren als onafhankelijk extern agentschap met versterkte juridische, financiële en operationele waarborgen¹⁰³. De VRM is aangewezen als een bevoegde autoriteit in het kader van de digitaledienstenverordening en zal een sleutelrol spelen bij het toezicht op de uitvoering van de Europese verordening mediavrijheid, onder meer op gebieden als transparantie van media-eigendom en platformregelgeving¹⁰⁴. Hoewel er nog geen nieuwe financiering is toegewezen voor de uitvoering van de Europese verordening mediavrijheid, is het personeelsbestand van VRM eind 2023 uitgebreid om nieuwe taken in verband met de digitaledienstenverordening en andere verantwoordelijkheden te beheren¹⁰⁵. Bij een recente wetswijziging is ook een mechanisme voor een verlenging met zes maanden ingevoerd om de continuïteit van de kamers van de VRM te waarborgen en de autonome besluitvorming ervan te versterken¹⁰⁶. In de Franstalige Gemeenschap blijft de Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA) een onafhankelijk orgaan met adequate middelen¹⁰⁷, dat over meer bevoegdheden beschikt in het kader van de digitaledienstenverordening en een centrale rol speelt bij de voorbereiding van de handhaving van de Europese verordening mediavrijheid¹⁰⁸. De Medienrat van de Duitstalige Gemeenschap is qua structuur aanzienlijk versterkt¹⁰⁹. In 2024 lanceerde de Franstalige Conseil de déontologie journalistique (CDJ) zijn eerste bewustmakingscampagne om de erkenning ervan onder het grote publiek te verbeteren en het belang van ethische journalistiek te benadrukken¹¹⁰. Een groeiend punt van zorg is de relatie tussen de Conseil de déontologie journalistique en de regulator Conseil supérieur de l'audiovisuel¹¹¹. Hoewel hun respectieve bevoegdheden formeel zijn vastgelegd in het decreet van 2009¹¹², hebben overlappende mandaten in de praktijk geleid tot juridische en procedurele spanningen die

¹⁰¹ De politie heeft aangegeven dat omkoping door organisaties die zich bezighouden met drugsgerelateerde criminaliteit, voornamelijk gericht is op politie-, douane-, haven- en gemeenteambtenaren. Zie ook het verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 14.

¹⁰² Federale politie (2025a).

¹⁰³ Mediadecreet van 27 maart betreffende radio-omroep en televisie [link naar het mediadecreet].

¹⁰⁴ Landenbezoek aan België, Belgische regering.

¹⁰⁵ VRM (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 1.

¹⁰⁶ VRM (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 4-5.

¹⁰⁷ Belgische regering (2025), schriftelijke bijdrage, tweede reeks, blz. 11: "Om enkele cijfers te noemen: de financiële middelen van de Conseil supérieur de l'audiovisuel bedragen voor 2024 ongeveer 3,7 miljoen EUR. De begroting van de raad is in vijf jaar met meer dan 30 % gestegen."

¹⁰⁸ Landenbezoek aan België, regering.

¹⁰⁹ Sinds 2024 beheert de raad rechtstreeks zijn eigen personeel, wat een aanzienlijke verbetering van de operationele autonomie betekent. De Medienrat heeft een aanzienlijke toename gezien van de financiering en het personeelsbestand, Belgische autoriteiten (2025), schriftelijke bijdrage, tweede reeks, blz. 11.

¹¹⁰ De Belgische persraad (Conseil de déontologie journalistique) lanceert zijn eerste campagne voor het grote publiek om het verband tussen journalistieke ethiek en betrouwbare informatie (opnieuw) te bevestigen, website CDJ.

¹¹¹ Landenbezoek, Conseil de déontologie journalistique (CDJ) en CDJ (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 5.

¹¹² Decreet van 4 februari 2021 betreffende de audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten.

aanleiding hebben gegeven tot een zaak voor de Raad van State¹¹³. Op ministerieel niveau worden momenteel besprekingen gevoerd over de samenhang tussen journalistieke zelfregulering en audiovisuele regelgeving¹¹⁴. In Vlaanderen is de relatie tussen de Nederlandstalige Raad voor de Journalistiek (RvJ) en de VRM duidelijker afgebakend en hebben zich dergelijke problemen niet voorgedaan. Meer erkenning wordt door de Raad voor de Journalistiek en de VRM van cruciaal belang geacht om de persvrijheid te waarborgen en betrouwbare informatie te ondersteunen in een steeds problematischere informatieomgeving¹¹⁵.

De publieke media in België staan voor verschillende uitdagingen in de drie gemeenschappen, waaronder bestuursstructuren en druk op de begroting. In Vlaanderen heeft de Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie (VRT) extra middelen ontvangen in het kader van het mediabeleidsplan 2024-2029¹¹⁶. De Vlaamse regering heeft het mandaat van de VRT opnieuw bevestigd, met de nadruk op journalistieke onafhankelijkheid, onpartijdigheid en redactionele autonomie. Er is echter bezorgdheid gerezen over de samenstelling van de nieuwe raad van bestuur¹¹⁷ en de toenemende politieke controle, zoals parlementaire interpellaties over interne kwesties. De VRT maakt ook melding van een toenemende regeldruk die van invloed is op haar vermogen om concurrerend te blijven¹¹⁸. In de Federatie Wallonië-Brussel heeft de nieuwe regering in juli 2024 een beleidsverklaring aangenomen die voorziet in een vroegtijdige herziening van het juridisch kader van de Radio-Télévision Belge de la communauté Française (RTBF)¹¹⁹ om de nadruk opnieuw te leggen op taken van de openbare dienst zoals informatie, cultuur en levenslang leren¹²⁰. Budgettaire beperkingen zullen de financiering van de RTBF tot 2029 op het niveau van 2024 bevriezen, wat zal leiden tot een verwacht tekort van 78 miljoen EUR en een bijbehorend besparingsplan. In de Duitstalige Gemeenschap blijft de Belgischer Rundfunk (BRF) werkzaam binnen een stabiel kader, waarbij het beheerscontract wordt verlengd in afwachting van nieuwe onderhandelingen¹²¹. Hoewel de raad van bestuur politiek blijft samengesteld, staat de BRF open voor een hervorming van het bestuur, met inbegrip van de mogelijke invoering van onafhankelijke bestuurders, geïnspireerd op het VRT-model¹²². In alle drie de gemeenschappen benadrukken de publieke omroepen de noodzaak van duidelijkheid van de

¹¹³ In juli 2024 heeft de Conseil de déontologie journalistique zich gevoegd in een procedure tegen de Conseil supérieur de l’audiovisuel voor de Raad van State, die was ingeleid door de Franstalige publieke omroep RTBF. De Conseil de déontologie journalistique voert aan dat de Conseil supérieur de l’audiovisuel zijn bevoegdheden belemmert — Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 21-22 en de persverklaring van de Conseil de déontologie journalistique.

¹¹⁴ In maart 2025 leek een bijeenkomst tussen de CDJ/AADJ (Association pour l’Autorégulation de la déontologie journalistique) en het kabinet van de minister van de Media het voornemen van de minister te bevestigen om het parlement te verzoeken het decreet van 2009 te herzien, afhankelijk van het komende besluit van de Raad van State en zoals gemeld door de Conseil de déontologie journalistique.

¹¹⁵ Landenbezoek aan België, Conseil de déontologie journalistique (CDJ) en Raad voor de Journalistiek (RvJ).

¹¹⁶ Beleidsnota 2024-2029 van de Vlaamse regering voor de media.

¹¹⁷ De Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ) pleit voor een essentieel pluralisme voor de raad van bestuur van de VRT.

¹¹⁸ VRT (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 2.

¹¹⁹ Decreet houdende het statuut van de “Radio-Télévision belge de la Communauté française” (RTBF), 14 juli 1997.

¹²⁰ RTBF (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 1.

¹²¹ BRF (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 3.

¹²² BRF (2025), landenbezoek aan België en schriftelijke bijdrage, blz. 1.

regelgeving, financiële duurzaamheid en autonomie om hun publieke taak te behouden¹²³. In de monitor voor de pluriformiteit van de media 2025 wordt melding gemaakt van een laag risico (17 %) voor de politieke onafhankelijkheid van de publieke media¹²⁴, dat is gestegen ten opzichte van een nog lager niveau (3 %) in 2024.

Recente ontwikkelingen op wetgevingsgebied hebben geleid tot enige vooruitgang met betrekking tot de toegang tot openbare documenten¹²⁵, maar er zijn verdere procedurele verbeteringen nodig. In 2024 is een federale wet tot wijziging van het kader voor de openbaarheid van bestuur van 1994 aangenomen¹²⁶, die in juli 2024 gedeeltelijk in werking is getreden. Daarnaast heeft België het Verdrag van de Raad van Europa inzake de toegang tot officiële documenten ondertekend maar nog niet geratificeerd. De publicatie van de federale wet heeft nog niet plaatsgevonden en het Waalse Gewest heeft nog geen uitvoeringswetgeving aangenomen¹²⁷. Hoewel deze stappen op een positieve trend wijzen¹²⁸, signaleren belanghebbenden een aantal aanhoudende tekortkomingen. Op federaal niveau zorgen drie parallelle publiciteitsregelingen en twee niet-bindende beroepsinstanties (waaronder een federale commissie voor toegang tot bestuursdocumenten, CTB) voor onzekerheid en belemmeren zij de doeltreffendheid. Vanwege hun niet-bindende aard worden besluiten van deze instanties vaak niet nageleefd door overheidsinstanties. Het maatschappelijk middenveld blijft pleiten voor vereenvoudigde procedures, de fusie of hervorming van de beroepsinstanties, en het mondigder maken van de federale commissie voor toegang tot bestuursdocumenten door middel van bindende bevoegdheden, toereikende middelen en systematische bekendmaking van besluiten¹²⁹. Mensenrechten- en journalistenorganisaties hebben ook hun bezorgdheid geuit over wat zij beschouwen als onduidelijke definities van het strafbare feit van de openbaarmaking van staatsgeheimen, dat deel uitmaakt van een bredere herziening van het Strafwetboek in maart 2024¹³⁰. Regeringsvertegenwoordigers hebben de nieuwe bepaling echter verdedigd en verklaard dat deze erop is gericht verouderde definities te moderniseren en dat er waarborgen zijn om evenredigheid te waarborgen en legitieme journalistieke activiteiten te beschermen¹³¹. In oktober 2024 hebben journalistenvakbonden en de Ligue des droits humains deze bepaling voor het Grondwettelijk Hof aangevochten met het argument dat verslaggeving van openbaar belang strafbaar zou kunnen worden gesteld¹³². Over het algemeen is enige vooruitgang geboekt met betrekking tot de aanbeveling in het verslag over de rechtsstaat 2024.

¹²³ VRT, RTBF en BRF (2025), landenbezoeken aan België en schriftelijke bijdragen.

¹²⁴ Monitor voor de pluriformiteit van de media 2025, landverslag voor België, blz. 25.

¹²⁵ Verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 2.

¹²⁶ Belgische regering (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 9.

¹²⁷ Het Verdrag van de Raad van Europa inzake de toegang tot officiële documenten (CETS nr. 205), ook bekend als het Verdrag van Tromsø, trad in werking op 1 december 2020. Het wetsvoorstel ter goedkeuring van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de toegang tot openbare documenten werd op 14.3.2024 met eenparigheid van stemmen aangenomen tijdens de plenaire vergadering van de Kamer en ter koninklijke goedkeuring voorgelegd. De wet is echter nog steeds niet gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad en het dossier zal worden behandeld door het nieuwe kabinet van de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken. Belgische regering (2025), tweede reeks, schriftelijke bijdrage, blz. 9-10.

¹²⁸ FIRM, journalistenverenigingen, en Cumuleo — zoals aangegeven tijdens het landenbezoek en in hun schriftelijke bijdragen.

¹²⁹ FIRM (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 25-26.

¹³⁰ FIRM (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 27-28.

¹³¹ Belgische autoriteiten (2025), schriftelijke bijdrage, tweede reeks, blz. 16-17.

¹³² Begin 2026 wordt een uitspraak verwacht.

De regering heeft maatregelen genomen om de wettelijke bescherming van journalisten te versterken. Zij heeft met name laster gedecriminaliseerd¹³³ en strengere straffen ingevoerd voor misdaden tegen journalisten, waarbij hun rol van algemeen belang wordt erkend¹³⁴. Er is ook vooruitgang geboekt op het gebied van strategische rechtszaken tegen publieke participatie (SLAPP's), waarbij België actief werkt aan de omzetting van de anti-SLAPP-richtlijn van de EU. De minister van Justitie is voornemens een wetsontwerp voor de omzetting van de anti-SLAPP-richtlijn in te dienen, dat ter bespreking aan de regering en vervolgens ter goedkeuring aan het parlement zal worden voorgelegd. In dit wetsontwerp wordt een uitgebreide bescherming voorgesteld, die burgerlijke en strafrechtelijke procedures bestrijkt, en worden ondersteuningsmechanismen opgenomen¹³⁵. Het is ontwikkeld met de input van journalistenverenigingen, waarbij de nationale SLAPP-werkgroep als inspiratiebron werd ingezet¹³⁶. Intussen melden journalistenverenigingen en publieke omroepen dat er sprake is van toenemende juridische intimidatie en politieke inmenging¹³⁷. Rechtszaken tegen grote mediakanalen hebben aanleiding gegeven tot bezorgdheid over de persvrijheid en het misbruik van gerechtelijke procedures¹³⁸. Het klimaat voor journalisten wordt naar verluidt steeds moeilijker, met name online en tijdens demonstraties¹³⁹, waarbij mediakanalen melding maken van toenemende intimidatie, waaronder bedreigingen en druk tegen journalisten en, in sommige gevallen, hun familie¹⁴⁰. Hoewel initiatieven zoals PersVeilig.be¹⁴¹ steun bieden, benadrukken belanghebbenden dat er behoefte is aan meer institutionele steun, sterkere waarborgen en betere samenwerking op het gebied van rechtshandhaving om ervoor te zorgen dat journalisten veilig en onafhankelijk hun beroep kunnen uitoefenen. Sinds het verslag over de rechtsstaat 2024 zijn zes nieuwe waarschuwingen over België geregistreerd op het platform van de Raad van Europa ter bevordering van de bescherming van de journalistiek en de veiligheid van journalisten¹⁴². In het kader van het mechanisme Media Freedom Rapid Response zijn 17 waarschuwingen geïdentificeerd, waaronder bedreigingen zoals SLAPP's, politieke inmenging, lastercampagnes, willekeurige arrestaties, cyberaanvallen en beperkingen van de toegang van journalisten tot evenementen¹⁴³.

¹³³ Belgische regering (2025a), schriftelijke bijdrage, blz. 17.

¹³⁴ In de wet van 18 januari 2024 wordt officieel erkend dat journalisten een “maatschappelijke rol” hebben, wat betekent dat misdrijven zoals geweld of bedreigingen tegen hen nu kunnen leiden tot zwaardere straffen, vergelijkbaar met die welke politieagenten of gezondheidswerkers beschermen. Deze wettelijke erkenning versterkt de bescherming van journalisten die worden geïntimideerd of aangevallen, Belgische autoriteiten, schriftelijke bijdrage, tweede reeks, blz. 17.

¹³⁵ De anti-SLAPP-werkgroep heeft een website waarop nota's en het wetsontwerp kunnen worden geraadpleegd.

¹³⁶ De regering heeft aangegeven dat de werkgroep tijdens de komende processen opnieuw zal worden geraadpleegd.

¹³⁷ Conseil de déontologie journalistique (CDJ) (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 5; BRF (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 3; FIRM (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 23-24.

¹³⁸ Europese Federatie van Journalisten (2024).

¹³⁹ FIRM (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 23-24.

¹⁴⁰ BRF (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 2; RTBF (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 2.

¹⁴¹ Vlaamse Vereniging van Journalisten (2024).

¹⁴² Platform ter bevordering van de bescherming van de journalistiek en de veiligheid van journalisten, België. Het gaat onder meer om beschuldigingen van politieoptreden waarbij journalistiek materiaal in beslag wordt genomen, gerechtelijke verboden op openbaarmaking en gerechtelijke procedures tegen mediakanalen, en politieke inmenging die de redactionele onafhankelijkheid van de publieke omroep RTBF aantast. België heeft op vijf van de zes waarschuwingen geantwoord, en naar verwachting zal er in juli nog een antwoord worden gegeven.

¹⁴³ Europees Centrum voor pers- en mediavrijheid, Media Freedom Rapid Response — België.

IV. ANDERE INSTITUTIONELE KWESTIES IN VERBAND MET CONTROLES EN WAARBORGEN

Belanghebbenden zijn overwegend tevreden over de mogelijkheden om bij beleidsvorming te worden betrokken. Vertegenwoordigers van bedrijfsverenigingen geven aan dat zij over het algemeen positief zijn over de manier waarop zij worden geraadpleegd, hoewel zij hun bezorgdheid uiten over de versnippering en de inconsistenties tussen het rechtskader op federaal niveau en dat op gewestelijk niveau¹⁴⁴. Ook het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens wijst op een complexe institutionele omgeving. De regering en het federale parlement vragen het Instituut vaak om advies over wetgevingsinitiatieven. Aangezien er geen duidelijke verplichting is om het Instituut te raadplegen, kunnen de frequentie en aard van dit contact echter variëren, afhankelijk van de individuele mandataris¹⁴⁵.

Meer dan de helft van de ondervraagde ondernemingen in België heeft vertrouwen in de doeltreffendheid van de bescherming van investeringen. 60 % van de ondernemingen heeft er veel of redelijk veel vertrouwen in dat investeringen door de wet en de rechtbanken zijn beschermd¹⁴⁶. Belanghebbenden bevestigden dat zij geen punten van zorg zien op het gebied van de bescherming van investeringen in België. Wat de autoriteiten betreft die relevant zijn voor marktdeelnemers, is 53 % van de ondernemingen van mening dat de mate van onafhankelijkheid van de nationale mededingingsautoriteit (Belgische Mededingingsautoriteit) zeer goed of vrij goed is¹⁴⁷. Op het niveau van de Raad van State bestaat een aantal gerechtelijke mechanismen die ervoor zorgen dat uitspraken van bestuursrechters worden uitgevoerd, waaronder tuchtmaatregelen tegen de verantwoordelijke functionarissen, de mogelijkheid om nietig verklaarde bestuursrechtelijke handelingen te vervangen, en directe en gevolgschade en schadevergoeding toe te kennen¹⁴⁸.

Het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens heeft zijn bezorgdheid geuit over het budget voor het interfederale gelijkheidsorgaan. In het regeerakkoord werd een verlaging van het budget met 25 % aangekondigd voor het Interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme (Unia)¹⁴⁹. Het FIRM waarschuwt dat deze verlaging van het budget zal leiden tot een lager niveau van bescherming van de mensenrechten¹⁵⁰. De regering streeft naar een A-status voor het FIRM, waarvoor een structuur moet worden opgezet die bevoegd is op het gebied van mensenrechtenkwesties op zowel federaal als interfederaal niveau. Voorts roept de Liga voor Mensenrechten de Belgische overheid ook op ervoor te zorgen dat alle toezichthoudende organen inzake mensenrechten voldoen aan de beginselen van Parijs op het gebied van onafhankelijkheid en

¹⁴⁴ Landenbezoek aan België, Verbond van Belgische Ondernemingen.

¹⁴⁵ FIRM (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 14.

¹⁴⁶ EU-scorebord voor justitie 2025, figuur 54.

¹⁴⁷ EU-scorebord voor justitie 2025, figuur 60.

¹⁴⁸ EU-scorebord voor justitie 2025, figuur 49. Deze gegevens weerspiegelen uitsluitend de bestaande mechanismen bij de hoogste administratieve gerechten; dezelfde of andere mechanismen kunnen voorhanden zijn bij lagere administratieve rechtbanken.

¹⁴⁹ Unia treedt op als gelijkheidsorgaan op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau, met uitzondering van Vlaanderen, waar het Vlaams Mensenrechteninstituut de rol heeft van gelijkheidsorgaan.

¹⁵⁰ Landenbezoek aan België, FIRM.

doeltreffendheid, in het bijzonder de gegevensbeschermingsautoriteit, het vast comité van toezicht op de politiediensten en het controleorgaan op de politionele informatie¹⁵¹.

Er is weinig vooruitgang geboekt om ervoor te zorgen dat overheidsinstanties de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties naleven, terwijl het toezicht van de Raad van Europa op structurele kwesties die door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zijn vastgesteld, wordt voortgezet¹⁵². De naleving door de regering van definitieve uitspraken van nationale rechtbanken en van bevelen tot oplegging van tijdelijke dwangsommen¹⁵³, blijft een probleem, ondanks een gemeenschappelijk memorandum van de drie hoogste rechterlijke instanties (Grondwettelijk Hof, Hof van Cassatie en Raad van State) dat in juli 2024 is uitgevaardigd om rechterlijke uitspraken te eerbiedigen¹⁵⁴. In november 2024 startte het FIRM een onderzoek naar jegens Belgische autoriteiten uitgevaardigde gerechtelijke uitspraken die niet werden uitgevoerd¹⁵⁵. De regering blijft onder toezicht staan van het Comité van Ministers van de Raad van Europa met betrekking tot structurele kwesties die door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zijn vastgesteld¹⁵⁶. Zij zet zich in voor dit proces en heeft aangegeven vastbesloten te zijn de schending die zowel op individueel als op algemeen niveau is vastgesteld in arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens onverwijld te verhelpen, zoals gespecificeerd in de actieplannen die periodiek worden geactualiseerd en aan het Comité van Ministers worden toegezonden¹⁵⁷. In september 2024 stelde het Comité van Ministers echter vast dat de Belgische regering onvoldoende actie had ondernomen om de in het arrest Camara/België vastgestelde systematische problemen aan te pakken¹⁵⁸. Over het algemeen is er weinig vooruitgang geboekt met betrekking tot de aanbeveling van 2024.

Op 1 januari 2025 had België 17 standaardarresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens die nog moesten worden uitgevoerd, wat een daling van vier inhield ten opzichte van het voorgaande jaar¹⁵⁹. Op dat moment bedroeg het percentage

¹⁵¹ Liga voor Mensenrechten (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 23. Algemene Vergadering van de VN (1993).

¹⁵² In haar verslag over de rechtsstaat 2024 heeft de Commissie België aanbevolen om “maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat overheidsinstanties de definitieve uitspraken van nationale rechterlijke instanties en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens naleven”.

¹⁵³ Arrest van de Raad van State nr. 257.300 van 13 september 2023; Vluchtelingenwerk Vlaanderen (2025); arrest van het hof van beroep Brussel van 30 januari 2025 waarbij de Belgische staat wordt gelast zo spoedig mogelijk overleg te plegen met de VS om Nizar Trabelsi toe te staan ten minste tijdelijk naar België terug te keren en hem een laissez-passer te verstrekken; de Raad van State heeft in verschillende gevallen wapenuitvoervergunningen opgeschort en ingetrokken, en heeft geoordeeld dat de afgifte ervan in strijd was met het internationaal humanitair recht; landenbezoek aan België, FIRM, orden van advocaten, mensenrechtenliga's.

¹⁵⁴ Landenbezoek aan België, Hof van Cassatie, Grondwettelijk Hof en Raad van State; gemeenschappelijk memorandum van de drie hoogste gerechtelijke instanties van België van 19 juli 2024.

¹⁵⁵ Het onderzoek is gericht op uitspraken van Belgische rechtbanken tegen de autoriteiten in de periode 2014-2024, die niet door de Belgische autoriteiten zijn uitgevoerd.

¹⁵⁶ Arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 18 juli 2023, Camara/België (verzoek nr. 49255/22); arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 25 november 2014, Vasilescu/België (verzoek nr. 64682/12); arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens van 2 oktober 2012, L.B./België (verzoek nr. 22831/08).

¹⁵⁷ Landenbezoek aan België, regering. De door de regering ingediende actieplannen en de besluiten van het Comité van Ministers worden gepresenteerd in de regelmatig geactualiseerde factsheet “Belgium — Overview of main issues before the Committee of Ministers — Ongoing Supervision”, die door de afdeling voor de uitvoering van uitspraken wordt opgesteld.

¹⁵⁸ Raad van Europa, Comité van Ministers (2024b).

¹⁵⁹ Voor een toelichting op de toezichtprocedure, zie de [website](#) van de Raad van Europa.

standaardarresten van de afgelopen tien jaar dat in België was uitgevoerd 70 % (tegenover 61 % in 2024; 30 % was nog niet uitgevoerd), en de gemiddelde tijd dat de arresten in afwachting van uitvoering waren, was vier jaar en negen maanden (tegenover drie jaar en elf maanden in 2024)¹⁶⁰. Het oudste standaardarrest, dat betrekking heeft op de buitensporig lange looptijd van civielrechtelijke procedures in eerste aanleg, zit al 16 jaar in de wachtkamer¹⁶¹. Wat de naleving van betalingstermijnen betreft, waren er op 31 december 2024 in totaal vier zaken in afwachting van een betalingsbevestiging (tegenover vijf in 2023)¹⁶². Op 16 juni 2025 was het aantal standaardarresten in afwachting van uitvoering gestegen tot 18¹⁶³.

Ondanks een hoog niveau van wettelijke bescherming blijft de ruimte voor het maatschappelijk middenveld beperkt¹⁶⁴ en spreken belanghebbenden hun bezorgdheid uit over nieuwe belemmeringen voor het recht om te demonstreren. Belanghebbenden blijven bezorgd over onevenredige preventieve en repressieve acties van overheidsinstanties die het recht op betoging ondermijnen¹⁶⁵. Om verstoringen van de openbare orde te voorkomen en de openbare veiligheid te waarborgen, is de regering voornemens in het Strafwetboek de mogelijkheid op te nemen om een aanvullende sanctie op te leggen, namelijk een verbod om deel te nemen aan demonstraties voor personen die veroordeeld zijn voor illegale handelingen die tijdens eerdere betogingen zijn begaan¹⁶⁶. Het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens verwees naar een negatief advies dat het had uitgebracht over een eerder ontwerp voor een rechterlijk verbod om te demonstreren onder de vorige regering, dat volgens het FIRM reeds vragen opwierp over de evenredigheid en de praktische uitvoerbaarheid ervan¹⁶⁷. Op 7 oktober 2024 hebben de vakbonden en verschillende maatschappelijke organisaties een grondwettelijke klacht ingediend in verband met het strafbare feit van “opzettelijke aanval op het gezag van de overheid”¹⁶⁸. Het Grondwettelijk Hof heeft twee arresten gewezen die van bijzonder belang zijn voor de ruimte voor het maatschappelijk middenveld. Op 19 september 2024 heeft het Grondwettelijk Hof een bepaling van een decreet van de Vlaamse Gemeenschap betreffende de subsidiëring van sociaal-cultureel werk nietig verklaard, op grond waarvan bepaalde organisaties niet in aanmerking kwamen voor subsidies¹⁶⁹. Op 14 november 2024 wees het Hof op de noodzaak om het gebruik van de civielrechtelijke procedure op grond waarvan de presidenten van rechtbanken van eerste aanleg een urgente rechterlijke beslissing kunnen uitvaardigen zonder

¹⁶⁰ Alle cijfers zijn berekend door het European Implementation Network (EIN) en zijn gebaseerd op het aantal zaken dat op de jaarlijkse afsluitdatum van 1 januari 2025 als hangende wordt beschouwd. EIN (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 1.

¹⁶¹ Arrest van het EHRM, 44826/05, Bell/Belgium, in afwachting van uitvoering sinds 2009.

¹⁶² Raad van Europa (2025), blz. 156.

¹⁶³ Gegevens volgens de onlinedatabank van de Raad van Europa (HUDOC).

¹⁶⁴ Rating van CIVICUS; de classificatie gebeurt op basis van een schaal met vijf categorieën: open, vernauwd, belemmerd, onderdrukt en gesloten.

¹⁶⁵ Liga voor Mensenrechten (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 26.

¹⁶⁶ Regeerakkoord, blz. 133-134.

¹⁶⁷ FIRM (2023).

¹⁶⁸ Artikel 547 Strafwetboek; Grondwettelijk Hof, zaaknummer 8339, Greenpeace België e.a., 7 oktober 2024 (hangende).

¹⁶⁹ Het Hof concludeerde dat de aangevochten voorwaarde voor subsidie niet voldoet aan de vereisten van het rechtszekerheidsbeginsel vanwege het dubbelzinnige karakter ervan; arrest van het Grondwettelijk Hof van 19 september 2024, zaaknummer 93/2024; verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 29-30.

de tegenpartij te horen, te beperken tot een beperkt aantal zaken, met uitsluiting van het gebruik ervan om een staking aan te vechten¹⁷⁰.

¹⁷⁰ Arrest van het Grondwettelijk Hof van 13 november 2024, zaak 123/2024. Ngo's verwelkomden dit besluit; Liga voor Mensenrechten (2025), schriftelijke bijdrage, blz. 5; verslag over de rechtsstaat 2024, België, blz. 30-31.

Bijlage I: Lijst van bronnen in alfabetische volgorde*

* De lijst van bijdragen die in het kader van de raadpleging inzake het verslag over de rechtsstaat 2025 zijn ontvangen, is te vinden op: https://commission.europa.eu/publications/2025-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_nl.

Algemene Vergadering van de VN (1993), Beginselen met betrekking tot de status van nationale instellingen (de beginselen van Parijs), die zijn aangenomen bij Resolutie 48/134 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 december 1993, <https://ganhri.org/paris-principles/>.

Audit Vlaanderen (2024), Thema-audit — Analyse van het integriteitssysteem van lokale besturen, <https://www.auditvlaanderen.be/lokale-besturen/auditplanning/thema-audit-analyse-van-het-integriteitssysteem-van-lokale-besturen>.

Belgische regering (2025a), Federaal regeerakkoord 2025-2029, https://www.belgium.be/sites/default/files/resources/publication/files/Regeerakkoord-Bart_De_Wever_nl.pdf.

Comité P (2024), Onderzoeksrapport over de rekrutering, selectie en opleiding binnen de politieorganisatie, <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/onderzoeksrapport%20over%20de%20rekrutering,%20selectie%20en%20opleiding%20binnen%20de%20politieorganisatie.pdf>.

Cumuleo (2025), Schriftelijke bijdrage naar aanleiding van het landenbezoek.

EOM (2025b), Schriftelijke bijdrage voor het verslag over de rechtsstaat 2025.

EPPO (2025a), Jaarverslag 2024, <https://www.eppo.europa.eu/assets/annual-report-2024/index.html>.

European Implementation Network (EIN) (2025), Schriftelijke bijdrage voor het verslag over de rechtsstaat 2025.

Europees Centrum voor pers- en mediavrijheid, Media Freedom Rapid Response — België.

Europese Federatie van Journalisten (2024), “Belgium: Serious concerns over cases of preventive censorship involving four media outlets”, Belgium: Serious concerns over cases of preventive censorship involving four media outlets – European Federation of Journalists.

Federale Deontologische Commissie (2025), Schriftelijke bijdrage naar aanleiding van het landenbezoek.

Federale Interne Audit (2025), Schriftelijke bijdrage naar aanleiding van het landenbezoek.

Federale politie (2025a), Schriftelijke bijdrage naar aanleiding van het landenbezoek.

FIRM (2023), Advies van 20 februari 2023 over het gerechtelijk betogingsverbod, FIRM — IFDH Advies 05-2023 Betogingsverbod_0.pdf. [FIRM — IFDH Advies 05-2023 Betogingsverbod fr.pdf](#)

FIRM (2025), Brief aan de Kamer van volksvertegenwoordigers over het Wetsvoorstel nr. 656/1 tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/1937 (...) inzake de bescherming van personen die inbreuken op het Unierecht melden, wat de Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat betreft, 25 februari 2025.

FOD Beleid en Ondersteuning (2024), Omzendbrief van 16 juni 2024 — belangenconflicten, <https://bosa.belgium.be/nl/news/omzendbrief-belangenconflicten>.

FOD Beleid en Ondersteuning (2025), Beleidsverklaring — Budget, 11 maart 2025, doc. 56 0767/011.

FOD Justitie (2025a), Schriftelijke bijdrage naar aanleiding van het landenbezoek.

FOD Justitie (2025b), Beleidsverklaring — Justitie, 13 maart 2025, doc. 56 0767/017.

Greco (2022a), Vijfde evaluatieronde — Nalevingsverslag, België, <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680a53b99>.

Greco (2022b), Vierde evaluatieronde — Derde tussentijds nalevingsverslag, België, <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a7eada>.

Greco (2024a), Vijfde evaluatieronde — Tweede nalevingsverslag, België, <https://rm.coe.int/grecorc5-2024-3-final-eng-2nd-compliance-report-belgium-conf-2775-2677/1680af94d7>.

Greco (2024b), Vierde evaluatieronde — Addendum bij het tweede nalevingsverslag, België, <https://rm.coe.int/grecorc4-2024-1-final-eng-add-to-the-2nd-compliance-report-belgium-con/1680af9498>.

Grondwettelijk Hof (2024), Arrest van het Grondwettelijk Hof van 13 november 2024 in zaak 123/2024, <https://www.const-court.be/public/n/2024/2024-123n.pdf>.

OESO (2025), *Anti-Bribery Convention Phase 4 Report on Belgium*, 25 maart 2025, https://www.oecd.org/en/publications/2025/03/oecd-anti-bribery-convention-phase-4-report-on-belgium_39a2856e.html.

Ombudsman (2024), *Gids voor klokkenluiders*, december 2024, <https://www.federaalombudsman.be/nl/gids-voor-klokkenluiders>.

Openbaar Ministerie (2025a), Schriftelijke bijdrage naar aanleiding van het landenbezoek.

Raad van Europa (2025), Factsheet “België — Overview of main issues before the Committee of Ministers — Ongoing Supervision”, <https://rm.coe.int/mi-belgium-eng/1680a23c80>.

Raad van Europa, Comité van Ministers (2024a), H46-6 Bell Group/België (verzoek nr. 44826/05), Toezicht op de uitvoering van de arresten van het Europees Hof, 11-13 juni 2024, <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22execidentifier%22:%5B%22004-1201%22%5D%7D>.

Raad van Europa, Comité van Ministers (2024b), H46-6 Camara/België (verzoek nr. 49255/22), Toezicht op de uitvoering van de arresten van het Europees Hof, 17-19 september 2024, CM/Del/Dec(2024)1507/H46-6.

Raad van Europa, Platform ter bevordering van de bescherming van de journalistiek en de veiligheid van journalisten — België.

Raad van Europa: Comité van Ministers (2025), “Supervision of the execution of judgments decisions of the European Court of Human Rights” – 18th Annual Report of the Committee of Ministers, <https://rm.coe.int/gbr-2001-18e-rapport-annuel-2024/1680b4d77d>.

Rekenhof (2025), “Overgrote meerderheid mandatarissen diende in 2024 mandatenlijsten en vermogensaangiften in bij het Rekenhof”, https://www.ccrek.be/sites/default/files/PDF/20250214_Persbericht.pdf.

Rekenhof, “Aansturing van de digitale transformatie van Justitie door de federale overheid”, december 2024, <https://www.ccrek.be/nl/publicatie/aansturing-van-de-digitale-transformatie-van-justitie>.

Stichting Overheidsopdrachten (2024), Memorandum 2024 — 8 actiepunten om performanter aan te besteden tijdens deze legislatuur, <https://www.stichtingoverheidsopdrachten.org/initiatieven/memorandum/>.

Verklaring van de vertegenwoordigers van de rechterlijke macht (2025), Verklaring van de vertegenwoordigers van de rechterlijke macht en oproep tot de uitvoerende en wetgevende macht, 27 juni 2025, hier te vinden: <https://www.hofvancassatie.be>.

Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur (2025), “Extra maatregelen om integriteit en deontologie bij lokale besturen te verbeteren”, https://www.hildecrevits.be/extra_maatregelen_om_integriteit_en_deontologie_bij_lokale_besturen_te_verbeteren.

Vlaamse Vereniging van Journalisten (2024), *Persveilig.be*: jaaroverzicht 2024, *Persveilig.be*: jaaroverzicht 2024 | Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ).

Vluchtelingenwerk Vlaanderen (2025), Dashboard Niet-opvangbeleid, <https://www.caritasinternational.be/wp-content/uploads/2025/03/NL-Dashboard-Beleid-van-niet-opvang-maart-2025.pdf?x24972>.

Voorhoof Dirk (2025), “Belgium: A model for the transposition of the EU anti-SLAPP Directive”, Belgium: A model for the transposition of the EU anti-SLAPP Directive – Dirk Voorhoof – Inform's Blog.

VRTNWS (2025a), “Huiszoeking bij anti-corruptiedienst van federale politie, topman verhoord”, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/06/huiszoeking-bij-anticorruptiespeurder-federale-politie/>.

VRTNWS (2025b), “Hoofd anti-corruptiespeurders stapt naar Comité P, uit angst voor politieke inmenging bij gevoelige dossiers”, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/12/speurders/>.

Bijlage II: Landenbezoek aan België

De diensten van de Commissie hebben in maart 2025 virtueel vergaderd met:

- Amnesty International België
- Bureau Integriteit
- College van de hoven en rechtbanken
- Comité P
- Conseil de déontologie journalistique
- Conseil supérieur de l’audiovisuel (CSA)
- Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens
- Federale Deontologische Commissie
- Federale Ombudsman
- Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken
- Federale Overheidsdienst Justitie
- Federale Politie
- Gemeenschappelijke autoriteiten voor de media
- Grondwettelijk Hof
- Hof van Cassatie
- Hoge Raad voor de Justitie
- Liga voor Mensenrechten
- Ligue des Droits Humains
- Openbaar Ministerie
- Openbare omroepen
- Orde van Franstalige en Duitse Balies
- Orde van Vlaamse Balies
- Raad van State
- Transparency International Belgium
- Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO)
- Vlaamse Regulator voor de Media
- Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ)

* De Commissie heeft ook een aantal horizontale bijeenkomsten met de volgende organisaties gehad:

- Amnesty International
- Araminta
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe
- Europees Burgerforum
- European Partnership for Democracy
- Europees Jeugdforum
- Internationale Commissie van Juristen
- Internationale Federatie voor de mensenrechten (FIDH)
- ILGA Europa
- Philea — Philanthropy Europe Association

- Transparency International